

DĚTSKÉ OČI DORY GABEOVÉ

I.

Když jsem počátkem sedmdesátých let odjel na měsíční studijní pobyt do Sofie, byl jsem mj. rozhodnut navštívit básnířku, autorku veršů i próz pro děti a mládež, překladatelku Doru Gabeovou (nar. 28. srpna 1888 v Charmanlaku, dnes Däbovik, zemřela 16. února 1983 v Sofii) a zjistit podrobnosti o jejích stycích s Vítězslavem Nezvalem. Český spolutvůrce poetismu a v třicátých letech čelný představitel českého surrealismu totiž o nich píše ve své knize vzpomínek *Z mého života* (3.vydání, 1965) : „*V letech třicátých či nedlouho po nich seznámil jsem se s dvěma bulharskými spisovatelkami: s Dorou Gabe a s Bagrjanou. Měl jsem milou příležitost doprovázeti je na cestě po některých českých městech a s Dorou Gabe jsem navštívil Bratislavu. Při té příležitosti překládali jsme s Dorou básnické prózičky z její knížky pro děti, nazvané Dávno, která mě na každé své stránce okouzlovala svou zvláštní poetičností a zvláštním druhem citu, který byl do nich zaklet. Od té doby, co znám volné verše Nazima Hikmeta, musím dosti často myslet na lyrismus Dory Gabe, který jako by měl něco rodově blízkého lyrismu tureckého básníka. Tehdy byla, myslím, Dora Gabe s Bagrjanou hosty Penklubu.*“

V Dobrudži, kde se Dora narodila, prožila své dětství na statku svého otce Petra Gabea, který se sem přistěhoval z Ruska počátkem osmdesátých let. Jako publicista si sebou přivezl značně velkou knihovnu, takže jeho dcera měla možnost seznámit se s mnoha díly ruské klasické literatury. Z nich si nejvíce oblíbila F. M. Dostojevského. Bezstarostné dětství se později výrazně odrazilo v její prozaické i básnické tvorbě.

Její první básnické pokusy se objevily v časopisech již roku 1905. O tři roky později debutovala knižně útlou sbírkou veršů *Fialky* (Temenugi, 1908). Má podtitul „*lyrické písňe*“ (liričeski pesni). Jako autorka nebyla uvedena na obálce vůbec, na titulní stránce pak pouze jménem a iniciálou příjmení, tj. **Dora G.** Sbírkka obsahuje celkem 56 číslovaných básní, z nich většinu tvoří osmiverší a dvanáctiverší, která mají nejčastěji střídavý nebo přerývaný rým ženský nebo mužský. Jedině druhé osmiverší má nadpis „*Mým rodičům*“ (Na moite rodiiteli).

V jejích prvních verších jsou nejčastější slova život a smrt, slzy, pláč a touha, smutek, láska, samota a zklamání („*sama, sama zůstala jsem na světě*“), temná noc, hvězdy a měsíční svit, rozdrásaná, neklidná duše a rozbušené srdce, ptáci a květiny. Poslední sedmiverší končí smutně, beznadějně, neboť básnířka

nenášla hledanou touhu a z té dlouhé cesty je již unavená. „Stojí sama, beznadějná / na křižovatce...“

Na básnické začátky D. Gabeové působila tvorba P. J. Javorova (1878–1914) i dalších členů literárního kruhu kolem časopisu pro „vědu, literaturu a kritiku“ *Misál* (vycházel desetkrát ročně v letech 1892–1907), který tvořili kromě P. J. Javorova redaktor a literární kritik dr. Kráštjo Kráštef (1866–1919), Penčo Petkov Slavejkov (1866–1912) a Petko Jurdanov Todorov (1879–1916). Ve verších Dory Gabeové cítíme rovněž vliv poezie ruského básníka S. J. Nadsona (1862–1887). Jsou plné melancholie, smutku, únavy, skepse i občanských motivů. Nadson patřil v osmdesátých letech minulého století v Rusku k nejoblíbenějším básníkům. Dora údajně na přání svého otce jeho verše překládala.

Po knižním debutu mladá básnířka dvacet let verše pro dospělé nevydala. Francouzskou literaturu studovala nejprve v Sofii, pak pokračovala v Ženevě a v Grenoblu, kde studia dokončila. Intimní lyrika ve sbírce *Pozemská cesta* (Zemen pět, 1928) a v rozsáhlejší poémě *Náměsíčná* (Lunatička, 1931) je zralejší, samostatnější, originálnější, převážně stroze rýmovaná. Sbírkou *Pozemská cesta* obsahuje celkem 64 básní a skládá se ze šesti cyklů: *Písně, Oči, Pozemská cesta, Album, Větry a Dobrudža*. Rozsáhlá poéma (má 49 částí a v druhém doplněném vydání z roku 1952 také značně proklamativní a „nešťastný“ Prolog) o Vele Peevové *Vela* (1946) patří k prvním bulharským básnickým dílům s partyzánskou tematikou. *Vela* z Kamenice, která se zapojila do boje s jasným politickým programem a cílem, měla podle Gabeové „mužskou postavu, plavé vlasy a dětské čelo“.

Rovněž do knihy *Také my děti* (I nie malkite, 1946) považovala autorka za potřebné zakomponovat krátké vyprávění o partyzánce Vele: „Zaprijanovovi scházivali na dvůr a usedali ke kulatému stolu pod révou. Tam se vyprávělo o partyzánech a o jejich skupinách, které se pohybovaly v celém okolí a žily v horách. Peřka nejvíce zaujalo vyprávění o partyzánce Vele. Spolu s ostatními chlapci ze dvora se šel podívat k sanatoriu nad Ladženem, kde Vela se svým druhem bojovala proti vojákům. Mládence chytili živého, ale ona se prostřílela řetězem vojáků. Odešla do Kamenice. Vešla do chalupy jedné chudé ženy, která se při pohledu na ni polekala, protože Vela byla raněna a krvácela. Hodná žena jí však dala najíst a pomohla jí vystoupit na kopec. Tam pod skálou se Vela ukrývala. Bylo časné jaro, sem tam ještě ležely zbytky sněhu. Jedné noci se Vela vypravila do Kamenice ke své tetě, aby se zeptala na své rodiče, ale hned se vrátila zpátky na kopec. Pět týdnů žila Vela pod jednou skálou, rána ji bolela, sužoval ji hlad, přestože se její rodiče postarali, aby jí jeden člověk občas nosil jídlo. Sto tisíc leva bylo vypsáno na její hlavu. Našel se takový člověk, který ji udal. A tak se na chlumu jednoho dne šplhal celý houf policajtů, občané dobrovolníci a vojáci. Když přišli k jejímu úkrytu, Vela ještě spala. Pak začal krvavý zápas mezi dvacetiletou dívkou a ozbrojeným vojskem. Když Vela vystřelila předposlední náboj, pochopila, že je všemu konec. Posledním výstřelem si pro-

to vzala život, aby jim nepadla živá do rukou. Pak policajti uřízli Vele hlavu a chodili s ní po vesnici.“

Práce na ministerstvu kultury, činnost kulturního ataše ve Varšavě a v různých výborech a komisích v prvních poválečných letech nedovolovala Doře Gabeové věnovat se plně tvůrčí činnosti. Jestliže její tvorba pro děti a mládež vznikla z valné části mezi dvěma světovými válkami, pak její básnické dílo dosáhlo vrcholu koncem šedesátých a v sedmdesátých letech, kdy vydala sbírky zralých, moudrých a prostých veršů *Posečkej, slunce* (Počakaj, slńnce, 1967, česky 1981), *Básně* (Stichotvorenija, 1967), *Nevidoucí oči* (Nevidimi oči, 1970), *Zhuštěné ticho* (Zgńštena tišina, 1973) a *Hlubiny* (Glńbiny, 1976).

II.

Manželský svazek se slavistou, významným literárním historikem a kritikem Bojanem Penevem (1882–1927), jenž od roku 1909 působil na filozofické fakultě sofijské univerzity, otevřel Doře Gabeové nové tvůrčí možnosti. Penev totiž v letech těsně před první světovou válkou studijně pobýval mj. také v Krakově, ve Varšavě a v Praze, kde shromažďoval materiál ke svým literárně historickým studiím o působení polské a české literatury na bulharské písemnictví období národního obrození.

Na fakultě pak Bojan Penev přednášel mj. také o slovanském a polském romantismu a o nové polské básnické tvorbě. Zpočátku připravoval Doře doslovné překlady básní Adama Mickiewicze a jiných polských básníků. Postupně se Dora Gabeová naučila dobře polsky a překládala převážně sama. Prvním „manželským“ překladatelským dílem byla antologie *Polští básníci* (Polski poeti, 1921). Její překlad básnické prózy *Anhelli* (1838) Julia Słowackého a veršů Jana Kasprowicze ze stěžejní sbírky *Umírajícímu světu* (Ginńcemu ŗwiatu, 1901) patří k nejlepším překladům v bulharském překladovém fondu. Z polštiny přeložila D. Gabeová ještě drama Stanislawa Wyspiańského *Soudcové* (Sńdii, 1921, česky se hrálo v roce 1915) a pobulharštila román Kornela Makuszyńského *Fatalna szpilka* (Osudná jehlice, 1925) pod názvem *Golčo, který zvítězil nad smrtí* (Golčo, kojto nadvil smńrtta, 1931).

Vztah Dory Gabeové k české literatuře se formoval zřejmě právě také prostřednictvím jejího seznámení s polským jazykem a literaturou. Její cesty do Polska totiž vedly přes Československo. Důležitým a dosud českou i bulharskou literární historií zcela opomíjeným faktorem, který vyvolal její zájem o český jazyk a literaturu, bylo nesporně seznámení s Arnem Novákem. Nejpravděpodobněji se s ním a s jeho paní seznámil nejprve Bojan Penev za svého studijního pobytu v Praze těsně před začátkem první světové války. Nedlouho po Penevově návratu do Sofie pak Dora Gabeová zaslala v březnu 1915 „paní a panu Novákovi“ s věnováním svou básnickou prvotinu.

Písemný (a s největší pravděpodobností také osobní) styk Dory Gabeové a Bojana Peneva s Arne Novákem pokračoval také ve dvacátých a třicátých letech. Na podzim roku 1931 (celé čtyři roky po Penevově smrti) D. Gabeová zaslala svou sbírku *Pozemská cesta* (Zemen päť) „Paní a panu prof. Arnu Novákovi se vzpomínkou na mého manžela Bojana Peneva“.

„S českou literaturou, především s poezií, jsem se seznámila v třicátých letech“ — řekla mi básnířka. „Tenkrát jsem se začala učit česky, abych mohla lépe poznat vaši literaturu a kulturu. Četla jsem Wolkrovny pohádky a básně. Velmi se mi líbily. Zamilovala jsem si je. Postupně jsem se zdokonalila v češtině natolik — znala jsem dobře polsky -, že jsem mohla uniknout do obsahu a smyslu básně“.

Náhoda tomu chtěla, že se Dora Gabeová seznámila s Vítězslavem Nezvalem. V Sofii jsem si proto chtěl ověřit co nejvíce z toho, co o ní český básník napsal. Připomněl jsem si zásadu římského práva *Audiatur et altera pars* (Budiž slyšena i druhá strana). Spojil jsem se s básnířkou Dorou Gabeovou telefonicky. Přijala mě ve svém bytě velmi srdečně a mile. A dlouho mě nepustila ke slovu. Vyptávala se na to, co dělám, proč se zajímám o její přátelství s Vítězslavem Nezvalem, co je nového u nás, kdo píše dobrou poezii a knížky pro děti. Teprve pak odpověděla na to, co jsem jí přečetl z Nezvalovy knihy: „Byla jsem u vás poprvé v roce 1932. Na cestě do Polska jsme se zastavily s Elisavetou Bagrjanovou v Praze. Na pozvání tuším vašeho ministerstva zahraničí jsem přednášela o bulharské literatuře. Nezval byl tenkrát v Brně a o mém příjezdu do Prahy se dověděl z filmového týdeníku, v němž ukázali mou fotografii. Byla jsem tenkrát mladá a hezká. Nezval přijel prvním vlakem do Prahy. Ačkoli byl o patnáct let mladší než já, zamiloval se do mne. Viděli jsme se jen krátce. Pak jsem přijela do Prahy podruhé. Nezval mi četl své verše a snažil se každé slovo vysvětlit. Dělal mi průvodce Prahou, vyprávěl o Starém Městě a Malé Straně. Přečetla jsem mu tenkrát francouzský překlad nejkratší prózičky *Večer z knížky Dávno* (bulh. Njakoga, 1924), kterou jsme pak v kavárně Slavia společně překládali do češtiny. Nezval trval na tom, že ji musíme přeložit, že něco podobného nosí v hlavě už dlouho, ale že já jsem napsala knížku dřív. Vysedávali jsme ve Slávii a překládali větu po větě. Nezval měl silný cit pro každé slovo. Domlouvali jsme se všelijak. Působila jsem tenkrát jako kulturní rada našeho velvyslanectví ve Varšavě. Měla jsem za sebou překlady Slowackého veršů a Kasproviczových Hymnů. Zнала jsem dobře polsky. Nejlépe jsme si rozuměli, když on mluvil česky a já polsky. Věnování na knize *Praha s prsty deště* (1936), kterou ji V. Nezval poslal koncem listopadu 1937, potvrzuje slova D. Gabeové: „Paní Doře Gabe se vzpomínkou na magickou barvu pražských ulic, když jsme jimi procházeli — srdečně její přítel.“

Povinnosti ve spisovatelském svazu náš rozhovor přerušily, aniž jsme se dostali k tomu hlavnímu — ke korespondenci s V. Nezvalem. Další moje setká-

ní s Dorou Gabeovou bylo až po týdnů. „*Naobědvejte se a přijďte ve tři odpoledne. Budeme si povídat při kávě*“ — odpověděla mi do telefonu. Káva již byla připravena a Nezvalovy knížky, které jí poslal, ležely na stolku. Vybídla mě, abych si je prohlédl. Na titulní stránce Nezvalovy sbírky *Básně noci* (1930) jsem četl věnování, které jí napsal počátkem června 1932: „*Paní Doře Gabe, veliké básnířce, která se dotýká jedním křídlem dětství a druhým nejvyšších věží nad láskou, její kráse a jejímu umění*“. O tři týdny později pak Nezval poslal Doře Gabeové svou právě vydanou knížku *Skleněný havelok* (1932), na jejíž první stránku napsal báseň, kterou jí věnoval. Nazval ji

PRVNÍ EPENU PLAY

*Dora Gabe přichází
jdu jí vstříc
v klobouku ze skla
Mluvit pravdu
je krunýř
o něco těžší
než chodit v kutně
Dora Gabe čte vignety za sklem
a spěchá
nedočetla
odchází pryč
Sbohem nebo na shledanou
dvě slova která vraždí život
a křiví budoucí NĚKDY*

Myslím, že právě Dora Gabeová inspirovala „*podivuhodného kouzelníka*“ V. Nezvala k napsání básně *Sbohem a šáteček* ze stejnojmenného tzv. „*cestopisnědce deníku z Francie*“ (A. Novák). Vyprovázel ji v Bratislavě na loď, kterou se Gabeová vracela po Dunaji do Bulharska. Proto je v básni „*siréna lodní zvonec*“. Gabeová je pro básníka „*vlaštovka*“, jež ukázala mu „*jih, kde má své hnízdo...*“.

A tak jako vytryskly verše o „*loučení*“ s bulharskou černo vláskou s velkýma očima, neboť „*žel všechno má svůj konec*“, i přesto, že „*bylo to překrásné a bylo toho dost*“, Dora Gabeová zůstala ještě dlouho po návratu domů Nezvalovým inspiračním zdrojem. Výsledkem byl formalistický, „*gideovský stylizovaný*“ román *Jak vejce vejci* (1933). Je napsán „*novou technikou*“ (jak básnířce sděloval Nezval v jednom dopise). Děj je umístěn do Brna a hlavně do Bratislavy. Vystupují v něm dva vyprávěcí subjekty: autor a Konstantina. V rozmluvě s ní vytvořil básník jadrou legendu o brněnském drakovi, které odpovídá Konstantinino vyprávění o žebrácích, do něhož pojal také historii jejího pohnutého

manželského života a smrti jejího manžela. Nezval v něm podle Milana Blahynky „*usiluje vyloudit fabuli na životě a jeho náhodách, jimiž se básník a jeho přítelkyně Konstantina...dávají vodit*“. Tou přítelkyní v románu je Dora Gabeová, již na záložce výtisku, který jí zaslal v polovině roku 1934, napsal: „*Drahé přítelkyni a básnířce Doře Gabe, Konstantině tohoto románu, který nedovedl vyslovit ani tisícítnu jejího skutečného kouzla.*“

Knížka lyrických próz Dory Gabeové *Dávno*, kterou V. Nezval přeložil (vyšla 1938), byla jedním z dalších silných inspiračních impulsů k tomu, aby napsal už v srpnu 1938 básně v próze *Věci, květiny, zvířátka a lidé pro děti* (vyšlo 1953). Mnohá místa v Nezvalově knížce jsou blízka krátkým prózám z knížky *Dávno* D. Gabeové. Jde však převážně o typologicky podobné umělecké postupy, vyjadřující stejné nebo podobné myšlenky. A když „*její přítel*“ (tak jí nejčastěji V. Nezval psal) poslal Doře Gabeové koncem listopadu 1937 svou „*objemnou a objevnou knihu dětského nazírání na svět*“ *Anička strážek a Slaměný Hubert* (1936), napsal toto věnování: „*Drahé paní Doře Gabe, od níž vím tolik o duši dítěte, srdečně a upřímně její přítel.*“

Nezvalův „*mnohotvárný život věcí, květin, zvířátek a lidí pro děti*“ podnítily zase bulharskou básnířku k napsání podobné knížky. Napsala více než šedesát krátkých prozaických textů, z nichž 36 pojala do sbírky *Před našima očima* s podtitulem *Krátká vyprávění pro malé děti* (Prez našite očički. Razkazčeta za malki deca, 1962). Když pak jednou přivezla řeckému básníku Jannisu Ritsosovi (1909–1990, mimochodem velkému příteli Vítězslava Nezvala a překladateli jeho veršů do řečtiny) francouzský překlad knížky *Před našima očima*, byl jí tak okouzlen a nadšen, že se do překládání pustil hned téže noci. J. Ritsos přeložil do řečtiny také prózy z knížky *Dávno* a vydal je pod názvem *Já, moje maminka a svět*.

Při našich setkáních hovořila Dora Gabeová o Nezvalovi a jeho básnické tvorbě s velkým uznáním. Obdivovala lyričnost, bezprostřednost a hudebnost jeho veršů. Přiznala se mi, že se jí Nezvalova lyrická polytematická báseň *Edison*, která je proložena mnoha refrény, dost těžko překládala. Přeložila jen část. Nezval však v červnu 1934 spěchal „*drahé přítelkyni a básnířce*“ poděkovat „*za krásné překlady mé poezie*“ a o tři roky později také za to, že „*má tak vzácné porozumění pro českou poezii*“. V jednom z věnování na knize *Absolutní hrobař* (1937) dokonce napsal, že „*její krásnou imaginaci obdivuje*“, v další dedikaci zase (na knize *Žena v množném čísle*, 1935) ho „*její vzácná a čirá poezie dojmá*“.

Již v roce 1924 vyšly v oficiálním časopise *Zlatorog*, do něhož přispívala rovněž D. Gabeová, překlady sedmi Wolkrových básní. V druhé polovině dvacátých let a v letech třicátých pak vyšlo v tehdejší bulharské, nejrůzněji orientované literární periodice několik dalších překladů z Wolkrova básnického díla. K překladatelům Borisi Jocovovi, Georgimu Karaslavovovi a k Blenice (pseudonym básnířky Penky Denevové-Canevové) se v třicátých letech přidala také Dora

Gabeová. Básniřka dokládá, jak verše prostějovského rodáka, které přebásnila, pomáhaly bulharskému čtenáři v dusné atmosféře třicátých let. Sama Gabeová jezdila po různých bulharských městech a v přeplněných sálech přednášela o Jiřím Wolkrovi a recitovala vlastní překlady jeho básní. Její překlady veršů Jiřího Wolkerera pak vyšly souborně po válce ve *Výboru z díla* (Izbrani proizvedenija, 1949). D. Gabeová překládala také mj. některé prózy Karla Čapka a verše slovenského básníka Jána Smreka.

III.

Bulharská literatura pro děti a mládež je od svého zrodu organicky spjata především s folklórním a realistickým principem. Je proto přirozené, že první sbírky básní a próz Dory Gabeové pro a mládež navazovaly na tehdy téměř padesátiletou tradici v této oblasti bulharské literární tvorby — na dílo Petka Račeva Slavejkova, Ivana Vazova, Konstantina Veličkova, Elina Pelina a Rana Bosilka, zároveň však realizovaly novou koncepci dětské literatury — zbavovaly ji poučného tónu dospělých. Dialog mezi dospělým a dítětem nahradila Gabeová monologem — dítě rozmlouvá se sebou samým nebo s dospělými, objevuje a odhaluje sebe sama a svět kolem sebe v monolozích, půvabných svou přirozenou naivitou a čistotou.

Prozaické texty Dory Gabeové jsou určeny převážně dětem. Dokonce i sbírka „*povíděk pro dospělé*“ *Dávnno*, v níž poeticky zachycuje svět svého dětství a zvláštnosti dětského nazírání a chápání světa. V úvodu autorka mj. napsala: „*Tyto povídky byly původně zamýšleny jako vzpomínky na rané dětství / ... / Jsou to psychologické stavy, podané v obrazech. Jsou to první pozorování, dojmy, prožitky, úvahy (při nedostatku zkušenosti), racionální závěry a otázky. Poprvé se v dítěti probouzejí nejrůznější pocity: o tom, co je krásné, o lásce, žárlivosti, soucitu, zvědavosti, rodí se touha poznat svět a otázky, na něž dospělí nedovedou najít odpověď. Odtud pramení ta dětská osamocenost mezi dospělými.*“

Na základě vzpomínek z dětství Dora Gabeová napsala četné povídky pro děti a novelu *Malý Dobrudžanec* (Malkijat dobrudžanec, 1927). Na osudech malého Peti je „*popsána Dobrudža před tím, než se dostala do poroby a v průběhu poroby. Popsané případy z dob poroby jsou pravdivé*“ — napsala autorka k druhému, doplněnému vydání knihy (1949). V románu pro mládež *Mlčenliví hrdinové* (Málčanlivi geroi, 1931) vypráví o Rajču Nikolovovi, který se účastnil národně osvobozenického boje proti turecké porobě. Dětem je určena její „*po-hádka*“ *Lesní chaloupka* (Gorskata kaštička, 1934). Spolu s Chr. Spasovským sestavila *Slabikář a první čítanku* (Bukvar i párva čítanka, 1936), napsala sbírku povídek *Když jsem byla malá* (Kogato bjach malka, 1939, druhé doplněné vydání pod názvem *Rudý květ=Červenoto cvete*, 1946), román pro mládež *Také my malí* (I nie malkite, 1946), beletrizovaný životopis matky Jiřího Dimitrova

Paraškevy *Matka Paraškeva* (Majka Paraškeva, 1971), která má typické odvěké rysy bulharské matky.

Postavy románů, novel a povídek Dory Gabeové nejsou romantické. Jsou to živí lidé, kteří obětují za spravedlivou věc také svůj život. Tak jako se Petjo z novely *Malý Dobrudžanec* nevzdává porobitelům, tak také v románu *Také my malí se Peško* a *Koljo* zapojují do boje proti fašistům a pomáhají partyzánům.

Kromě prózy psala Dora Gabeová pro děti také verše. Jsou jednoduché, hravé, srozumitelné dětskému vnímání a prosté didaktičnosti. Její první knížka pro děti *Krátké písně* (Malki pesni, 1923) však nezbudila pozornost kritiky. Teprve na základě próz o dětské psychice *Dávno* kritici začali Gabeovu „objevovat“ postupně tak, jak vycházely její další knížky: *Kalinka-Malinka* (1924), *Hádanky dědečka Blaga* (Gatanki od djado Blago, 1924), *Rolničky* (Zvănčeta, 1925), *Velikonoce* (Velikden, 1930), *Koledníček* (Koledarče, 1931), *Plané hrušky* (Divi kruški, 1934), *Malá Bohorodička* (Malka Bogorodica, 1937), balada pro děti *Bronzový bratříček a živá sestřička* (Bronzovo bratče i živo sestriče, 1938), *Bílá kolíbečka* (Bjala ljuľčica, 1946), *Ptačí pířka* (Ptići perca, 1947), *Pro děti* (Za malkite, 1955), *Od slona až po mravence* (Ot slon do mravka, 1955), dětské slovní hříčky a říkadla *Nejvíce mám ráda* (Naj običam, 1955) a *Kapičky* (Kapčici, 1961), sbírka poem a veršů *Neklidná doba* (Nespokojno vreme, 1957), sbírka veršů *Co vidí slunce* (Kakvo vižda slănceto, 1960), *Kdo se obává, ať doma zůstává* (Kojto se boi, v kašti da stoi, 1962), *Poslouchat je nejtěžší* (Slušaneto naj-teži, 1962), *Jablíčka* (Jabălčici, 1963), *Tři krátké poemky* (Tri poemki, 1964), *Pro nás maličké* (Za nas malkite, 1967), výbor poem *Pro všechny dětičky* (Za vsički dečica, 1969) aj.

Dora Gabeová byla v bulharské poezii přítomna celých pětasedmdesát let. Jak sama říká, byla vrstevnicí všech pokolení. V básni *Roztěkanost* (Zanesenost) poněkud sebeironicky píše, že se jí zdá, že tu byla tak dlouho, že se „stala nesmrtelná“. Na své dlouhé tvůrčí cestě okusila melancholii ruské poezie, napájela se z moderních básnických proudů i z polského mesianismu. K převládajícím intimním motivům v prvních sbírkách přibývaly tóny touhy po rodné rovinnaté Dobrudži, verše plné lásky k vlasti a vřelého vztahu k lidskému neštěstí. Když básniřka cítí, že ožívá země, když slyší zpěv ptáků a šumění lesů, hukot mořských vln i pohlazení větru, když cítí, že splývá s věčným pohybem, bezpečně ví, že se dotkla vlasti. Jestliže např. pro Annu Achmatovovou vlast znamená připravenost v hodinách nejtěžších zachránit „*velké ruské slovo*“, pak pro Doru Gabeovou je vlast symbolem věčnosti a krásy.

Tvorba D. Gabeové je poezií moudrosti a lásky k životu. Jsou to verše vyvrálené a neobyčejně svěží výpovědi. Nejsou deklarativní, v každém slovu pulsuje cit, vycházející z hloubi srdce — jak poznamenala také kritika (A. Svilenov).

Vášeň je pro ni již pouze vzpomínka, obraz milovaného přeludem. Skutečností je pouze to, že tu není. Jeho obraz básniřka zobecňuje, syntetizuje ve svých citech v obraz člověka, k němuž se obrací takto lapidárně :

*Ty, živý člověče bezejmenný,
já nazývám tě všemi jmény.*

„Nerada se vracím do minulosti. Kdybych začala vzpomínat, kdybych začala psát memoáry, byla bych ztracena, přerвала bych svá pouta se současností a už bych nežila dnešním životem svého národa. Svými verši chci vstoupit do nitra člověka jako žena. Chtěla bych, aby dnešní svět techniky byl také světem duchovna.“

Dora Gabeová byla současnicí a pokračovatelkou demokratismu, humanismu a realismu takových tvůrců, jakými byli Ivan Vazov, Penčo Slavejkov, Pejo Javorov, Dimčo Debeljanov, Christo Smirnenski, Nikola Vapcarov aj. Sevřeným volným veršem oslavila život, chtěla žít přítomností, vstupovala do nitra člověka, rozmlouvala s ním, obracela se k němu, přela se, říkala mu, co si myslí. Zpovídala se z neustálého okouzlení světem.

Na mou otázku, jak se dívá na budoucnost poezie a umění vůbec, odpověděla: *„Každá doba má své tvůrce. Byly také epochy básnického umění. Byla epocha perské poezie, řecké antické literatury, renesance. Dnešní poezie neustále něco hledá, zdá se mi, jako by ještě nebyla dotvořena. I v tom je něco zdravého. Každé hledání je umění a samo umění prospívá. Na tom je založen také můj hluboký optimismus. Neboť vývoj nelze zastavit. V životě i v poezii jsou pouze rozmachy a pády.“*

Když se náš „rozhovor při kávě“ stočil k její nejnovější tvorbě, odběhla do své pracovny a přinesla mi jednu kopii rukopisu sbírky *Zhuštěné ticho* (která pak zanedlouho vyšla) a cyklus veršů-miniatur nebo dopisů, jak je původně nazvala. Po chvíli přivřela své „velké oči malé holčičky“, jež jsou „očíma poezie“ (jak jí V. Nezval napsal koncem roku 1949) a krásnou, čistou, zvonivou bulharštinou mi přednesla z paměti celou první část cyklu. Verše mě podmanily svou něhou a láskou k člověku, svou melodičností, bezprostředností a vnitřním napětím. A v mnohém mi vzdáleně připomely „miniaturní výpovědi“ Jannise Ritsose. Ještě dlouho potom mi zněly v uších zvonivé, úsporné, rytmické verše Dory Gabeové.